

УДК 385.81

АДКРЫЦЦЕ ДРУГОГА ФРОНТА**Руткоўскі Я. А.**

Навуковы кіраўнік Савік С. А.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Бітва за Нармандыю пачалася 6 чэрвеня 1944 года. Гэтая высадка была першай часткай стратэгічнай аперацыі «Аверлорд», якая прадугледжвала захоп саюзнікамі паўночна-заходняй Францыі. Высадка марскога дэсанта ў Нармандыі стала найбуйнейшай марскою дэсантнай аперацыяй у сусветнай гісторыі. Ангельскае слова «Overlord» азначае «сюзерэн, вярхоўны ўладар, уладар, спадар; дамінаваць, панаваць». У СССР і сучаснай Расіі гэтая аперацыя атрымала назву «адкрыцце другога фронту» [1, с. 3].

У лістападзе 1943 гады якія лідыруюць сусветных дзяржаў, войскі якіх загадай дужанне з гітлераўскай Нямеччынай, Сталін (СССР), Чэрчыль (Вялікабрытанія) і Рузвельт (ЗША), якія атрымалі назву «Вялікая тройка», прынялі рашэнне сабрацца, каб абгаварыць свае далейшыя дзеянні. Дадзеная сустрэча ўвайшла ў гісторыю як «Тэгеранская канферэнцыя». Лесавым пытаннем дадзенай канферэнцыі стала пытанне аб адкрыцці другога фронту. Лідэр Савецкага Саюза Іосіф Сталін заявіў аб прапанове аб адкрыцці другога фронту на Поўначы Францыі і вылучацца насустрач Чырвонай Арміі. Сталіна з яго прапановай падтрымаў лідэр Вялікабрытаніі Рузвельт, які быў зацікаўлены ў больш хуткім разгроме Германіі, бо яму вельмі неабходна была дапамога ў вайне з Японіяй.

Не менш характэрным аспектам другой сусветнай вайны было тое, якім чынам Злучаныя Штаты, ад якіх можна было чакаць, што кампанію ў Еўропе яны будуць разглядаць як адцягненне сіл ад барацьбы супраць свайго галоўнага суперніка – Японіі, прыйшлі да высновы аб неабходнасці выкарыстоўваць свае асноўныя сілы на захадзе. І не толькі гэта. Са снежня 1941 да чэрвеня 1944 гады менавіта амерыканцы выяўлялі відавочнае нецярпенне, каб сустрэцца тварам да твару з нямецкім войскам на Еўрапейскім кантынэнце, у то час як ангельцаў аж да дня ўварвання (дзень «Д») пераследвалі асцярогі і сумневы адносна зыходу такога ўварвання. «Чаму мы спрабуем зрабіць гэта?» – пытаўся Ёінстан Чэрчыль у момант вельмі прыгнечанага настрою з нагоды аперацыі «Аверлорд» у лютым 1944 года, тады як ідэя альтэрнатыўнай высадкі саюзнікаў у Партугаліі выклікала ў яго прыліў энтузіязму. «Мяне не пакідаюць трывогі – з нагоды ўсёй гэтай аперацыі», – пісаў начальнік імперскага генеральнага штаба Алан Брук 5 чэрвеня 1944 гады. Гэта значыць усяго за дзень да пачатку аперацыі. У лепшым выпадку яна завершыцца вынікамі, вельмі далекімі ад чаканых асноўнай масай народа, а менавіта тымі людзьмі, якім нічога не вядома аб цяжкасцях аперацыі. У горшым выпадку яна можа аказацца самай жахлівай катастрофай ва ўсёй вайне» [2, с. 34].

Амерыканцы з раздражненнем успрынялі прызначэнне ангельцаў на ўсе тры асноўных паста ў аперацыі «Аверлорд»: Мантгомеры – на сушы, Рамсея – на моры, Лі-Меллори – у паветры. І яшчэ адзін ангелец, галоўны маршал авіяцыі Артур Тэдэр, зойме пасаду намесніка вярхоўнага галоўнакамандуючага – прызнанне выключнай важнасці ролі авіяцыі пры ўварванні. Эйзенхаўэр хутка зразумеў, што яго цяжкасці як вярхоўнага галоўнакамандуючага ў аперацыі «Аверлорд» будуць значнейшымі, чым пры ажыццяўленні аперацыі «Торч», не проста ў сілу маштабаў уварвання ў Нармандыю, а таму, што, як адзначаў ен у цыдулцы, у Паўночнай

Афрыцы «мы былі тады ўцягнутыя ў адчайную барацьбу і кожны мог бачыць сэнс і неабходнасць поўнага адзінства. Адказ таксама часткова знаходзіцца ў тым факце, што тыя тры чалавекі (яго намеснікі на Міжземнаморскім тэатры) былі людзі вельмі буйнага маштабу, у той час як два маіх цяперашніх камандуючых, хоць і вельмі здольных, з'яўляюцца некалькі рытуалістычнымі па сваіх поглядах і маюць патрэбу ў вельмі істотнай пераарыентацыі для паспяховага кіраўніцтва войскамі ў існуючых умовах вайны ў Заходняй Еўропе». Тут Эйзенхаўэр меў на ўвазе Рамсея і Лі-Мэлоры, але ён таксама хацеў мець Аляксандэра замест Мантгомеры на пасадзе камандуючага сухапутнымі сіламі. Гэта быў апошні выпадак падчас вайны, калі ангельскія афіцэры дамагліся такой ступені ўлады над амерыканцамі, а амерыканцы схіляліся перад ангельскім досведам і нібы іх большай ваеннай мудрасцю. Гэта была іронія, бо ўварванне з'яўлялася пераважна амерыканскім прадпрыемствам, якое адлюстроўвала амерыканскую гатоўнасць да рашучай сутычкі з супернікамі, якую ангельскія лідэры так доўга спрабавалі адкладаць. Аднак для ангельскага народа куды больш, чым для амерыканскага, гэтае ўварванне ўяўляла сабою як бы другое нараджэнне, адплату за ўсе тыя прыніжэнні і паразы, якія яны вынеслі з 1939 гады. Тут нарэшце ангельскае войска атрымлівала магчымасць узяць рэванш за катастрофу ў Дзюнкерка: даць бітву, каб нанесці буйную паразу нямецкай арміі на паўночным захадзе Еўропы [2, с. 50].

Другі фронт – гэта ўмоўная назва ў Другой сусветнай вайне заходнееўрапейскага фронту, які ЗША і Англія абавязаны былі адкрыць у Еўропе яшчэ ў 1942 годзе, пра што было ўрачыста заяўлена ў англасавецкай і савецка-амерыканскай гутарцы, якая адбылася 12 чэрвеня, таго ж года. Заўважым, заходнія саюзнікі не спяшаліся выконваць свае абяцанне, нягледзячы на тое, што савецкае кіраўніцтва шмат разоў

заяўляла, што Савецкі Саюз не можа змірыцца з адкладаннем адкрыцця другога фронту». Другі фронт у Еўропе саюзнікі адкрылі толькі ў чэрвені 1944 гады. Калі ўсім стала відавочна, што Чырвоная Армія сама здолее канчаткова зламаць фашысцкую Нямеччыну і вырашыць праблему вызвалення Еўропы ад фашысцкага прыгнету.

6 чэрвеня 1944 года ў Нармандыі – паўночнай правінцыі Францыі – высадзілася англа-амерыканская разведка і пачала фарміраваць наступленне на нямецкія пазіцыі. У далейшым узброеныя сілы Францыі пад камандаваннем генерала дэ Голя пачалі вызваленне гарадоў паўднёвай і цэнтральнай Францыі, пры гэтым, караючы калабарацыяністаў – людзей, якія супрацоўнічалі з войскамі суперніка.

У чэрвені 1944 года Чырвоная Армія пачала аперацыю «Баграціён» па выратаванні Беларусі і выхаду да польскай мяжы. У той жа час частка сіл Чырвонай Арміі перайшла дзяржаўную мяжу СССР на паўднёвым усходзе і вызваліла Румынію, Балгарыю, Югаславію і Албанію ад мясцовых фашысцкіх рэжымаў. У той жа час войскі Англіі высадзіліся ў раене Грэцыі. Германія страціла сваіх балканскіх саюзнікаў і часці сваіх войскаў.

Больш за год каля сямі мільянаў савецкіх воінаў змагаліся за межамі Радзімы. Больш за мільён з іх загінулі за вызваленне народаў Еўропы ад фашызму. За вызваленне Польшчы адалі свае жыцце 600 тысяч воінаў, Чэхаславакіі – 140 тысяч, Венгрыі – 140 тысяч, Румыніі – 69 тысяч, Аўстрыі – 26 тысяч, Югаславіі – 8 тысяч, Нарвегіі – 3,5 тысячы чал., Балгарыі – каля 1 тысячы; на тэрыторыі Германіі загінула 102 тысячы воінаў Чырвонай Арміі [3, с. 325].

Натоўпы фашысцкіх афіцэраў, бачачы нікчэмнае становішча Германіі і тое, што вайна прайграна, падрыхтавалі замах на Адольфа Гітлера. Дзякуючы цуду дыктатару ўдалося выжыць. Усіх змоўшчыкаў пасля расстралялі.

У Германіі надышоў катастрафічны перыяд. Берлін практычна пазбавіўся саюзнікаў у Еўропе. У студзені 1945 года войскі Чырвонай Арміі вызвалілі Варшаву і разам з польскімі партызанамі пачалі рухацца да Берліна. У лютым таго ж года саюзнікі пачалі новы наступ. З захаду англа-амерыканскія войскі ўварваліся ў Рурскі раён. Партызаны Італіі ўзялі ў палон Беніта Мусаліні і пакаралі смерцю яго. На ўсходзе савецкія войскі пачалі Вісла-Одэрскую аперацыю, вызвалілі Аўстрыю і Венгрыю, а ўжо ў красавіку выйшлі напраму да Берліна. У ноч на 2 траўня 1945 гады Чырвоная Армія цалкам узяла Берлін. 30 красавіка Гітлер і Гебельс здзейснілі самагубствы, спалохаўшыся за свае дзеі і адказнасці перад усім светам. У ноч на 9 траўня таго ж года ў Карлсхорсце, прыгарадзе Берліна была падпісана капітуляцыя войскаў Германіі. Капітуляцыю прымаў маршал Савецкага Саюза Г.К. Жукаў. Прага была вызвалена 9 траўня. Фашысцкая Германія была канчаткова зрынута.

Такім чынам адкрыцце другога фронту мела важную ролю ў Другой Сусветнай вайне. Германія, ваюючы на два фронты, ужо не магла праводзіць наступальныя аперацыі, удары па эканоміцы і прамысловасці пазбаўлялі яе магчымасці аднаўляць войска, а ўдары войска саюзнікаў паскаралі набліжэнне перамогі над Трэцім рэйхам.

Літаратура

1. Операція «Оверлорд». Открытие второго фронта в Европе. – Андрей Тихомиров, 2019. – 80 с.
2. Операція «Оверлорд». Как был открыт второй фронт. – М. : Издательство «Прогресс», 1989. – 462 с.
3. Гриф секретности снят: Потери Вооруженных Сил СССР в войнах, боевых действиях и военных конфликтах: Статистическое исследование. – М. : Воениздат, 1993. – 415 с.